

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Eurodac-rekisteri)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Eurodac-rekisteri) (U 30/2016 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 40/2016 vp — U 30/2016 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Eurodac-rekisteri) (U 30/2016 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 4/2017 vp — U 30/2016 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Kukka Krüger, sisäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Hannele Taavila, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Leena Rantalankila, oikeusministeriö
- lähetystöneuvos Virpi Kankare, ulkoasiainministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto

Viitetiedot

Valiokunta on antanut asiasta aiemmin lausunnon HaVL 31/2016 vp sekä hyväksynyt kannanoton pöytäkirjassaan 9.12.2016.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

VALTIONEUVESTON JATKOKIRJELMÄT

Ehdotus

UJ 40/2016 vp

Valtioneuvoston jatkokirjelmä koskee valmistautumista 9.12.2016 pidettävään oikeus- ja sisäasioiden neuvostoon, jossa tarkoituksena on saavuttaa osittainen yleisnäkemyks. Tavoiteltu osittainen yleisnäkemyks koskee muita Eurodac-asetusehdotuksen osia kuin niitä, jotka sisältävät viittauksia Dublin-asetusehdotukseen ja muihin CEAS-paketin säädöksiin.

UJ 4/2017 vp

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä tehdään selkoa Eurodac-asetusehdotuksen nykyisestä käsittelyvaiheesta ja jatkokäsittelyn aikataulusta sekä valtioneuvoston kannoista suhteessa perusmuistionsta ilmeneviin asiakysymyksiin. Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa saavutettiin asetusehdotuksesta osittainen yleisnäkemyks 9.12.2016. Yleisnäkemyksessä hyväksyttiin muun muassa ehdotus siitä, että toimivaltaisten viranomaisten oikeutta päästä Eurodaciin lainvalvontatarkoituksessa helpotettaisiin.

Valtioneuvoston kanta

UJ 40/2016 vp

Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan ehdotuksen neuvoston osittaiseksi yleisnäkemykseksi.

Suomelle on tärkeää asetusehdotuksen tarkoitus edelleen vahvistaa Eurodac-rekisteriä ja sopeuttaa sitä Dublin-järjestelmään tehtäviin muutoksiin.

Teknisten tietojärjestelmien kehittäminen tukemaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän sekä paluudirektiivin velvoitteiden täyttämistä on tärkeää. Muutoksien myötä erilaisten henkilötietojen vertailu tehostuu. Järjestelmä olisi kuitenkin edelleenkin pääasiassa Dublin-menetelyä tukeva. Suomelle on tärkeää, että asetusehdotus on sopusoinnussa perus- ja ihmisoikeuksien sekä tietosuojaa koskevien periaatteiden kanssa.

Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan ehdotukset lainvalvontaviranomaisten suorittaman vertailun yksinkertaistamiseksi. On huomattava, että ehdotukset eivät muuta näille viranomaisille jo voimassa olevassa asetuksessa annettua toimivaltaa vertailujen suorittamiselle eivätkä laajenna viranomaisten toimivaltaa. On kuitenkin käynyt ilmi, että vuosikymmenen alussa tehdyt lainvalvontaviranomaisten pääsyä koskevat säännökset eivät ole toimineet toivotulla tavalla. On tärkeää, että jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla on tosiasiallinen ja tehokas mahdollisuus käyttää niille jo annettuja työkaluja terrorismirikosten tai muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi tai tutkimiseksi ja näin tehostaa edellä mainittujen, usein luonteeltaan rajat ylittävien rikosten torjuntaa ja tutkintaa EU:n poliisiyhteistyön mahdollistamissa puitteissa. Ehdotus on tasapainoinen ja muutokset on rajattu tarkasti siihen, mikä on välttämätöntä edellä mainitun tavoitteen saavuttamiseksi. Muutokset tukevat myös mahdollisen epäillyn, tekijän tai uhrin

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

oikeusturvan toteutumista, koska näin tutkinnassa pystytään selvittämään hänen henkilöllisyytensä ja muut asiaan vaikuttavat seikat saatavilla olevien tosiseikkojen pohjalta mahdollisimman kattavasti.

Tiedusteluviranomaiset järjestelmän käyttäjien ulkopuolelle rajaavan säännöksen poistaminen 6 artiklasta antaa tarvittavaa joustavuutta ottaa huomioon lainvalvontaorganisaatioiden moninaisuus jäsenvaltioissa. On olennaisen tärkeää, että tiedusteluviranomaiset saavat pääsyn vain lainvalvontaviranomaisen ominaisuudessa, kuten ehdotettu. Kyseessä ei siten olisi tietojen käyttäminen tiedustelutarkoituksiin ja tiedusteluviranomaisia koskevat tältä osin täysin samat tietosuojaa ja tietoturva koskevat vaatimukset kuin muita lainvalvontaviranomaisia.

Suomi ei vastusta sitä, että biometriset tiedot pidettäisiin vertailtavana myös lainvalvontatarkoituksessa niin kauan, kuin tiedot on järjestelmään tallennettu (artiklan 19 muutos), jos yleisnäkemyksen saavuttaminen neuvostossa sitä edellyttää. Kymmenen vuoden aika on kuitenkin pitkä, ja Suomi korostaa, että arkaluonteisiksi henkilötiedoiksi katsottavia biometrisiä tietoja tulisi käsitellä vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä.

Suomi kannattaa puheenjohtajan muutosehdotusta koskien vertailun mahdollistamista myös siinä tapauksessa, että vertailu asetuksessa mainituissa tietokannoissa oleviin tietoihin olisi johtanut rekisteröidyn henkilöllisyyden selvittämiseen. Muutos on perustellusti tarpeen nykyisessä tilanteessa, jossa on yleistä, että henkilö antaa itsestään eri tietoja eri rekistereihin. Asetuksessa tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumisen, havaitsemisen ja tutkimisen tarkoituksessa on tärkeää saada selville se, mitä eri henkilöllisyyksiä henkilö on itsestään antanut ja missä yhteydessä.

Suomi voi hyväksyä ehdotuksen VIS-tarkastuksen poistamisesta ennakoedellytyksenä Eurodac vertailun suorittamiselle. VIS-järjestelmän tekniset ominaisuudet eivät tue sitä, että sinne voisi tehdä kattavasti kyselyjä sormenjäljillä. Tämä on johtanut erilaisiin soveltamiskäytäntöihin jäsenvaltioissa. VIS-tarkastuksen poistaminen ennakoedellytyksenä ei muuta Eurodac-järjestelmän tarkoitusta.

Neuvoston oikeuspalvelu totesi OSA-neuvosten kokouksessa 23.11.2016 harkinneensa erittäin tarkkaan ne kohdat, joissa oli mahdollista edetä jäsenvaltioiden toivomaan suuntaan järjestelmän käytön helpottamiseksi. Se myös totesi, että nyt ehdotetut muutokset on valittu siten, että ehdotuksen tasapaino säilyy ja suhteellisuusperiaatetta kunnioitetaan. Ehdotetuissa muutoksissa on myös otettu tarkasti huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, ja oikeuspalvelu pitikin ehdotuksia hyvin turvallisina.

UJ 4/2017 vp

1) Neuvoston osittaisen yleisnäkemyksen laajentaminen

a) Alfanumeeristen (Eurodaciin sisältyvät muut henkilötiedot kuin sormenjäljet ja kasvokuvat, kuten nimi ja syntymäaika) hakujen teko lainvalvontatarkoituksessa

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

Valtioneuvosto ei vastusta tämän mahdollisuuden sisällyttämistä asetukseen. Valtioneuvosto katsoo, että alfanumeerinen hakumahdollisuus tilanteissa, joissa biometriä tunnistetietoja ei ole käytettävissä, mutta lainvalvontaviranomaisilla on käytössään muita todisteita mahdollisen tekijän tai uhrin henkilöllisyydestä tai henkilöasiakirjoista, olisi lainvalvontaviranomaisille tärkeä työkalu henkilön tunnistamiseen. Tämän hakumahdollisuuden puuttuminen on haitallista erityisesti terrorismirikosten tutkinnassa, kun pyritään selvittämään sellaisen epäillyn EU:n alueelle saapumisen ajankohtaa ja paikkaa, jonka henkilöllisyys on tiedossa mutta sormenjälkitietoja ei ole saatavilla.

b) Alfanumeeristen hakujen teko myös muissa rekisterin käyttötarkoituksen mukaisissa tilanteissa

Mikäli asetukseen lisätään mahdollisuus tehdä alfanumeerisia hakuja, olisi valtioneuvoston mukaan kannatettavaa, että se kattaisi myös rekisterin pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaiset tilanteet.

Vastuunmäärittämisasetuksen, kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevien unionin säädösten sekä paluudirektiivin velvoitteiden noudattamiseksi on olennaisen tärkeää tunnistaa henkilö, joka on näiden säädösten soveltamisen kohteena. Alfanumeerinen haku antaisi tarpeellisen työkalun henkilön tunnistamiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa hän sormenpäänsä vahingoittamalla pyrkii estämään tietojensa tallentamisen ja niiden vertailun rekisterin käyttötarkoituksen mukaisessa tilanteessa.

c) Henkilöllisyys- ja matkustusasiakirjojen (ml. passikuva) värikopioiden tallentaminen järjestelmään

Valtioneuvosto pitää ehdotusta perusteltuna ja kannatettavana nykyisessä tilanteessa, jossa on yleistä, että henkilö antaa itsestään eri tietoja eri rekistereihin. Lisäksi henkilö saattaa pyrkiä vaikeuttamaan henkilöllisyytensä selvittämistä esimerkiksi tuhoamalla tai piilottamalla henkilöllisyysasiakirjojaan. Eurodacin käyttötarkoituksen mukaisissa tilanteissa, esimerkiksi paluun edistämiseksi, on tarpeellista saada selville se, mitä eri henkilöllisyyksiä henkilö on itsestään antanut ja missä yhteydessä ja onko hänellä jossain vaiheessa ollut esittää asiakirjaselvitystä henkilöllisyydestään ilmoittamansa tueksi.

Asiaan liittyy vielä avoinna olevia kysymyksiä, kuten tallentamiseen liittyvä mahdollinen hallinnollinen taakka ja sen mukanaan tuomat kustannukset sekä se, missä vaiheessa asiakirjat tallennetaan ja se, tuleeko niiden aitous selvittää. Tähän liittyen valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetuksessa säädetään selkeästi ja tarkkarajaisesti siitä, mistä asiakirjoista kopio järjestelmään tallennetaan.

Valtioneuvosto pitää yllä mainittuja neuvoston käsittelyssä tehtyjä muutosehdotuksia (a-c) perusteltuina. Henkilötietoja käsitellään edelleen ainoastaan asetuksessa määritellyissä tarkasti rajatuissa tilanteissa ja rekisteriin tallennettavat tiedot on määritelty tyhjentävästi. Tietoja käyttävät viranomaiset on myös tarkasti rajattu. Ehdotetut muutokset tukevat sen henkilön, jonka tietoja käsitellään, tunnistamista. Henkilön tunnistaminen on henkilön oikeusturvan toteutumisen kannalta olennaisen tärkeää kaikissa niissä prosesseissa, joiden suorittamista asetuksen mukaisella tie-

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

tojen käytöllä tuetaan. Valtioneuvosto siten katsoo, että ehdotusten mukainen henkilötietojen käsittely on tarpeellista edellä mainitun hyväksyttävän tarkoituksen kannalta.

d) Eurodac-asetukseen sisällytettävä ennakkokonsultointimekanismi

Ehdotukseen voidaan alustavasti suhtautua varovaisen myönteisesti, jos mekanismilla voidaan esitetyn mukaisesti parantaa Schengen-alueen turvallisuutta puuttumalla uhkiin tehokkaasti varhaisessa vaiheessa. Kannanmuodostuksen tueksi tulee kuitenkin saada tarkempaa tietoa ehdotuksen tavoitteista ja sen tuomasta konkreettisesta käytännön lisäarvosta. Lisäksi on tarpeen saada tarkempaa selvyyttä siitä, mitä asetuksen mukaista prosessia kyseinen konsultaatiovelvoite tukisi, jotta voidaan varmistua siitä, että asetuksen oikeusperusta kattaa kyseisenlaisen mekanismin.

2) Mahdollisesti keskusteluun nousevat muut muutosehdotukset

a) Europolille annettava suora pääsy järjestelmään

Valtioneuvosto kannattaa tällaisen muutoksen sisällyttämistä asetukseen, mikäli asia nousee trilogineuvottelujen pohjalta esille neuvoston käsittelyssä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan tällainen Europolin suora pääsy tehostaisi Europolin tehtävien hoitamista, koska näin vältettäisiin tarpeettomia menettelyjä ja jäsenvaltioiden järjestelmien kautta tiedon kulkemisen riskejä ja hitautta. On huomattava, että tällä ei muuteta niitä 22 artiklan mukaisia edellytyksiä, joiden nojalla Europolilla on pääsy järjestelmään eikä sitä, mitä asetuksen 20 artiklassa säädetään vertailun suorittamisesta, vaan kyse on teknisestä järjestelystä.

b) Europolin tarkastavaa viranomaista koskevien säännösten poistaminen

Mikäli asia nousee esille neuvoston käsittelyssä, valtioneuvosto pitää keskeisenä sitä, että lainvalvontatarkoituksessa myönnettävän tietojen saannin osalta on huolehdittava pyyntötoiminnon asianmukaisesta tarkastamisesta. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan pyyntötoiminnon tarkastaminen on tärkeää henkilötietojen käsittelyn asianmukaisuuden varmistamiseksi.

c) Europolin pääsyn sitominen yleisesti Europolin tehtäviin

Valtioneuvosto ei vastusta asetuksen säännösten täsmentämistä siten, että Europolin pääsyn edellytykset sidottaisiin entistä selkeämmin sille Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 2016/794 Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) määriteltyihin tehtäviin. Tämä tukisi pääsyn tarkkarajaisuuden tavoitteen tehokasta toteutumista. Edellytyksenä kuitenkin on, että muutoksilla ei laajenneta Europolin pääsyä siitä, mikä se on voimassa olevan asetuksen mukaan. Lisäksi asetuksessa tulee säilyä edellytys siitä, että myös Europolin pääsy järjestelmään on rajoitettu yksittäistapauksellisiin pyyntöihin sekä siitä, että Europolilla on oltava selkeä syy epäillä henkilön liittyvän sellaiseen rikokseen, joka edellyttää jäsenmaiden yhteistä toimintaa jäsenmaiden sille toimittamien tietojen perusteella, sekä syy olettaa, että ko. henkilöä koskevia tietoja on Eurodacissa.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

d) Europolin pääsyn yksinkertaistamista koskeva ehdotus

Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että Europolin pääsyn edellytykset vastaavat (Europolin mandaatin puitteissa) jäsenvaltioiden pääsyn edellytyksiä. Muunlainen sääntely saattaisi käytännössä luoda ristiriidan jäsenvaltioiden ja Europolin tiedonsaannin välille, mikä haittaisi tai jopa estäisi Europolin mandaatin mukaisen työn jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi ja tehostamiseksi.

3) Osittaiseen yleisnäkemykseen sisältyneet muutosehdotukset

Valtioneuvoston on esittänyt seuraavat, lainvalvontaviranomaisten pääsyn yksinkertaistamista koskevat kannat U-jatkokirjelmässä UJ 40/2016 vp ja ne kuuluvat 9.12.2016 oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa saavutettuun osittaiseen yleisnäkemykseen.

a) Tiedusteluviranomaiset Eurodac-järjestelmän käyttäjien ulkopuolelle rajaava säännös poistetaisiin

Valtioneuvosto katsoo, että rajaavan säännöksen poistaminen (6 art), antaisi sitä joustavuutta, mitä tarvitaan ottaen huomioon jäsenvaltioiden hyvin erityylyiset lainvalvontaorganisaatiot. Valtioneuvosto kuitenkin painottaa olennaisen tärkeänä sitä, että tiedusteluviranomaiset saavat pääsyn vain lainvalvontaviranomaisen ominaisuudessa, kuten onkin ehdotettu. On myös tärkeää erottaa, ettei kysymyksessä ole tietojen käyttäminen tiedustelutarkoituksiin. Tiedusteluviranomaisia koskevat tältä osin täysin samat tietosuojaa ja tietoturvaa koskevat vaatimukset kuin muuta lainvalvontaviranomaisia.

b) Rekisteriin kansainvälisen suojelun haun perusteella tallennetut tiedot pidettäisiin vertailtavana myös lainvalvontatarkoituksessa niin kauan, kun tiedot on järjestelmään tallennettu myös tilanteissa, joissa henkilölle on myönnetty kansainvälistä suojelua (eli 10 vuotta nykyisen kolmen vuoden rajoituksen sijasta)

Valtioneuvosto ei vastusta biometrinen tietojen pitämistä vertailtavana myös lainvalvontatarkoituksessa niin kauan, kuin tiedot on järjestelmään tallennettu. Kymmenen vuoden aika on kuitenkin pitkä, ja valtioneuvosto korostaa, että arkaluonteisiksi henkilötiedoiksi katsottavia biometrisiä tietoja tulisi käsitellä vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä.

c) 21 artiklan 1 kohdan ensimmäisestä kappaleesta poistetaan kohta "kun vertailu seuraavissa tietokannoissa oleviin tietoihin ei ole johtanut rekisteröidyn henkilöllisyyden selvittämiseen" ja lisätään sen sijaan toteamus "edellyttäen, että vertailu seuraaviin tietokantoihin on suoritettu"

Valtioneuvosto kannattaa muutosta koskien vertailun mahdollistamista myös siinä tapauksessa, että vertailu asetuksessa mainituissa tietokannoissa oleviin tietoihin olisi johtanut rekisteröidyn henkilöllisyyden selvittämiseen. Asetuksessa tarkoitettujen terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjunta-, havaitsemis- ja tutkimistarkoituksessa on tärkeää selvittää, mitä eri henkilöllisyyksiä henkilö on itsestään antanut ja missä yhteydessä. Muutosta voidaan pitää perustellusti tarpeellisena nykyisessä tilanteessa, jossa on yleistä, että henkilö antaa itsestään eri tietoja eri rekistereihin.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

d) Velvoite suorittaa vertailu VIS-järjestelmässä ennen Eurodac-vertailun suorittamista poistetaisiin

Valtioneuvosto voi hyväksyä VIS-tarkastuksen poistamisen ennakoedellytyksenä Eurodac-vertailun suorittamiselle, sillä VIS-järjestelmän tekniset ominaisuudet eivät tue kattavasti sormenjälkikyselyjen tekemistä. Muutos ei muuta Eurodacin tarkoitusta.

Yllä mainitut ehdotukset eivät muuta näille viranomaisille jo voimassa olevassa asetuksessa annettua toimivaltaa vertailujen suorittamiselle eivätkä laajenna viranomaisten toimivaltaa. Viime vuosina on kuitenkin käynyt ilmi, etteivät vuosikymmenen alussa tehdyt lainvalvontaviranomaisten pääsyä koskevat säännökset ole toimineet toivotulla tavalla.

Valtioneuvosto on edellä mainitussa U-jatkokirjelmässä pitänyt näitä ehdotuksia henkilötietojen suojaa koskevien periaatteiden kannalta perusteltuna, jotta lainvalvontaviranomaisilla olisi sille jo annetun käyttötarkoituksen puitteissa tosiasiallinen ja tehokas mahdollisuus vastata uusiin turvallisuusuhkiin. Kirjelmässä on tuotu esille se, että muutosehdotukset ovat tasapainoisia ja välttämättömyysvaatimuksen mukaisia. Ehdotukset ovat myös suhteellisuusperiaatetta ja EU:n tuomioistuinkäytäntöä kunnioittavia. Muutokset tukevat mahdollisen epäillyn, tekijän tai uhrin oikeusturvan toteutumista, koska näin tutkinnassa pystytään selvittämään hänen henkilöllisyytensä ja muut asiaan vaikuttavat seikat saatavilla olevien tosiseikkojen pohjalta mahdollisimman kattavasti.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio antoi toukokuussa 2016 yhteisen turvapaikkajärjestelmän muuttamista koskevan säädöspaketin, johon sisältyi myös ehdotus Eurodac-rekisteriä koskevaksi asetukseksi (KOM (2016) 272 final). Eurodac-asetusehdotuksessa esitetään nykyisen Eurodac-asetuksen (EU) 603/2013 soveltamisalaa laajennettavaksi. Tarkoitus on, että jäsenvaltiot voivat tallettaa Eurodac-rekisteriin ja hakea sieltä myös sellaisten kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tietoja, jotka eivät ole hakeneet kansainvälistä suojelua ja jotka oleskeluoikeuden puuttuessa oleskelevat EU:n alueella laittomasti. Tällä pyritään auttamaan laittoman maahantulon ja unionin sisällä tapahtuvan edelleen liikkumisen hallintaa ja laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten tunnistamista. Tarkoitus on myös, että rekisterin avulla henkilöllisyyden selvittämistä voidaan hyödyntää henkilöiden palauttamisissa ja takaisinotoissa sekä terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ehkäisemisessä, havaitsemisessa ja tutkimisessa. Hallintovaliokunta on antanut asiassa aiemmin lausunnon HaVL 31/2016 vp.

Laajamittaisen maahantulon hallinta sekä terrori-iskujen uhan torjuminen edellyttävät yhteisiä toimia EU:n tasolla. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä teknisten tietojärjestelmien kehittämistä tukemaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän, erityisesti ns. dublin-asetuksella luodun järjestelmän, ja paluudirektiivin velvoitteiden täyttämistä sekä tehostamaan lainvalvontaviranomaisten välistä yhteistyötä.

Asiassa on saavutettu osittainen yleisnäkemyks joulukuussa 2016. Siinä yhteydessä on hyväksytty muun muassa ehdotus siitä, että toimivaltaisten viranomaisten oikeutta päästä Eurodaciin lainval-

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

vontatarkoituksessa helpotettaisiin ennakkoehtoja poistamalla, esimerkiksi velvoite suorittaa vertailu viisumitietojärjestelmässä (VIS) ennen Eurodac-vertailun suorittamista. Osittaisessa yleisnäkemyksessä hyväksyttiin myös muun muassa ehdotus tiedusteluviranomaiset Eurodacin käyttäjien ulkopuolelle rajaavan säännöksen poistamisesta. Kuten valtioneuvostokin painottaa, tiedusteluviranomaiset saisivat pääsyn vain lainvalvontaviranomaisena eikä kysymyksessä ole tietojen käyttäminen tiedustelutarkoituksiin. Ehdotus tuo joustavuutta ottaa huomioon jäsenvaltioiden hyvinkin erilaiset lainvalvontaorganisaatiot. Valiokunnan näkemyksen mukaan osittaisessa yleisnäkemyksessä hyväksytyt ehdotukset parantavat lainvalvontaviranomaisten tosiasiallisia mahdollisuuksia vastata niille jo annetun käyttötarkoituksen puitteissa uusiin turvallisuusuuhkiin. VIS-vertailun poistamisella vältetään myös turhaa henkilötietojen käsittelyä.

Selvityksen mukaan useimmat vielä keskusteltavana olevat muutokset tähtäävät sen henkilön tunnistamiseen, jonka tietoja käsitellään. Esimerkiksi alfanumeerinen hakumahdollisuus antaisi tärkeän työkalun henkilön tunnistamiseen tilanteissa, joissa biometrisiä tunnistetietoja ei ole käytettävissä. Valiokunta toteaa, että vastuunmäärittämisasetuksen, kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevien unionin säädösten sekä paluudirektiivin velvoitteiden noudattamiseksi on tärkeää tunnistaa henkilö, joka on näiden säädösten soveltamisen kohteena. Myös käytettäessä tietoja asetuksen mukaisessa lainvalvontatarkoituksessa on tärkeää saada selville se, mitä eri henkilöisyyksiä henkilö on itsestään antanut ja missä yhteydessä. Henkilön tunnistaminen oikein on myös henkilön itsensä oikeusturvan toteutumisen kannalta olennaisen tärkeää kaikissa niissä prosesseissa, joiden suorittamista asetuksen mukaisella tietojen käytöllä tuetaan.

Jatkokirjelmän UJ 4/2017 vp mukaan neuvostossa on käyty alustavaa keskustelua Eurodaciin sisällytettävästä ennakkokonsultointimekanismista, joka olisi vastaaventyyppinen mekanismi kuin VIS-järjestelmässä. Järjestelmä toteutettaisiin ilmeisesti siten, että konsultointia pyytäneeltä jäsenvaltiolta tarkistettaisiin, onko sillä rekisteröitävää henkilöä koskevaa turvallisuustietoa. Keskustelussa olevan ehdotuksen mukaan jäsenvaltioilla tulisi olla mahdollisuus pyytää konsultatiota suoritettavaksi heti, kun esimerkiksi tietyistä kolmansista valtioista tulevien henkilöiden tiedot olisi rekisteröity Eurodaciin ensimmäistä kertaa. Järjestelmän teknisestä järjestelystä ei ole vielä tarkkaa tietoa. Valiokunta kannattaa mekanismin tavoitetta parantaa Schengen-alueen turvallisuutta puuttumalla uuhkiin tehokkaasti varhaisessa vaiheessa. Järjestelmästä tulee kuitenkin saada lisätietoa, jotta siihen voidaan ottaa tarkemmin kantaa. Jatkotyössä tulisi selvittää muun ohella myös se, mitä tietoja alkuperäisen rekisteröinnin tehneelle jäsenvaltiolle annettaisiin, mille viranomaiselle nämä osoitettaisiin ja mitä tiedonvaihtokanavaa käytettäisiin.

Jatkokirjelmässä UJ 4/2017 vp on käsitelty myös Euroopan parlamentin raporttiluonnosta, jossa ehdotetaan muutoksia myös eräisiin sellaisiin asetuksen kohtiin, joihin komissio ei ole ehdottanut muutoksia. Näistä merkittävimminä jatkokirjelmässä pidetään Europoliin liittyviä ehdotuksia. Valtioneuvoston kannassa on ennakkolisesti otettu kantaa myös niihin siltä varalta, että ne nousevat esiin jatkoneuvotteluissa.

Valiokunta viittaa tältä osin jatkokirjelmässä esitettyyn. Valiokunta kuitenkin toteaa pitävänsä kannatettavana, että Europolille annettaisiin mahdollisuus tehdä vertailu itse suoraan Eurodac-järjestelmään sen sijaan, että vertailu tehtäisiin jonkin jäsenvaltion kansallisen järjestelmän kautta, kuten voimassa oleva asetus edellyttää. Valiokunta katsoo, että ehdotus tehostaisi Europolin

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2017 vp

tehtävien hoitamista, koska näin vältettäisiin tarpeettomia menettelyjä sekä riskejä ja hitautta, joita liittyy siihen, kun tieto kulkee jäsenvaltioiden järjestelmien kautta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 7.4.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Matti Semi vas
varajäsen Lasse Hautala kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne